

La Girona de l'aigua

Entre el massís de les Gavarres i el de les Guilleries, Girona es troba en la confluència de quatre rius, el Ter, l'Onyar, el Güell i el Galligants, a més de ser travessada per altres cursos menors d'aigua, entre els quals destaca la séquia Monar. Però no només hi trobem aigua superficial, sinó que a més hi ha l'aqüífer al·luvial del Pla de Girona, que representa l'aigua subterrània de la ciutat, la qual es pot extreure a partir dels pous.

Els rius, que la defineixen com a ciutat fluvial, han marcat la seva història i han permès el seu creixement a partir de múltiples funcions com la provisió d'aigua, la producció d'energia, el reg i diverses activitats de lleure.

Com es realitza la gestió de l'aigua a Catalunya?

L'accés i la disponibilitat d'aigua és un dret humà. A Catalunya, depenent del municipi, la gestió de l'aigua recau en empreses públiques o privades segons la modalitat. En tot cas es de vital importància la participació ciutadana i la transparència per a una adequada gestió de l'aigua i aquesta situació representa alhora una oportunitat per construir societats compromeses.

En el cas de Girona, la societat Cicle de l'Aigua del Ter, SA (CATSA) satisfà el dret d'accés a l'aigua i al clavegueram de la ciutadania dels municipis de Girona, Salt i Sarrià de Ter des dels principis de servei públic, d'equitat social i d'eficiència i qualitat de gestió. També proveeix d'aigua potable en alta al Consorci de la Costa Brava i a sis municipis de l'àrea urbana de Girona. També té la missió d'analitzar les mostres d'aigua aportades per clients interns o externs.

Tot seguit es descriuen els punts claus de la gestió de l'aigua:

1. Captació i distribució:

- Fonts d'aigua: l'aigua prové principalment de fonts superficials (rius, llacs i embassaments) i subterrànies (aquífers).
- Plantes de tractament: després de ser captada, l'aigua és tractada en plantes especialitzades per eliminar contaminants i garantir que sigui segura per al consum humà.
- Infraestructura de distribució: un cop tractada, l'aigua es distribueix a través de xarxes de canonades fins a les llars, indústries i altres usuaris.

2. Conservació i eficiència:

- Reducció de pèrdues: es fan esforços per minimitzar les pèrdues d'aigua en la xarxa de distribució, que poden ser considerables, a causa de fuites.
- Tecnologies d'eficiència: s'implementen tecnologies com ara sistemes de reg per degoteig en l'agricultura i aparells eficients en el consum d'aigua en les llars i les indústries.

3. Tractament d'aigües residuals:

13. La Girona de l'aigua

- Plantes de tractament d'aigües residuals: les aigües residuals domèstiques i les industrials són tractades per eliminar contaminants abans de ser retornades al medi ambient o de ser reutilitzades.
- Reutilització de l'aigua: l'aigua tractada pot ser reutilitzada per a diversos usos, com ara el reg agrícola, la recàrrega d'aqüífers i diversos usos industrials.

4. Gestió de recursos hídrics:

- Plans de gestió: es desenvolupen plans integrals per a la gestió de conques hidrogràfiques, que consideren la disponibilitat d'aigua, la demanda i l'impacte ambiental.
- Regulacions i polítiques: s'estableixen regulacions i polítiques per a la protecció dels recursos hídrics, la qualitat de l'aigua i l'ús sostenible.

Inundacions i sequeres a Girona

L'aigua és un element crucial que afecta la ciutadania en molts aspectes de la seva vida diària. Les problemàtiques mediambientals relacionades amb l'aigua són variades i requereixen atenció immediata.

Girona és coneguda també per les seves inundacions. El primer episodi d'inundacions documentat és de l'any 1193, i partir d'aquí periòdicament i al llarg de la història els rius han provocat aproximadament uns 150 episodis més. La majoria de les inundacions han estat a causa del desbordament dels rius, sovint de més d'un a la vegada, i l'època en què són més freqüents és durant el darrer tram de l'any, de setembre a desembre. El riu Onyar, que travessa la ciutat pel mig, a causa del seu llit estret és el que més inundacions ha causat, seguit del Ter.

La darrera gran inundació es va produir l'any 1970, quan el desbordament de l'Onyar, el Güell, el Galligants i la riera Maçana va inundar més de tres quartes parts del nucli urbà i va provocar greus pèrdues materials i econòmiques.

Figura 1. Inundació de la zona de les vies i l'estació de Girona (1921). Font: CRDI - Ajuntament de Girona.

Tot i que la data de la última gran inundació sigui el 1970, els previsibles efectes a causa del canvi climàtic en la freqüència i magnitud d'aquest tipus d'episodis extrems apunten a una intensificació de les inundacions a la Mediterrània i per això es fan esforços per adaptar la ciutat a aquest tipus de fenòmens.

D'altra banda a Girona també ens trobem amb el fenomen oposat, l'escassetat d'aigua. Catalunya és una zona que sovint es troba sotmesa a períodes de sequera, la qual cosa pot afectar el subministrament d'aigua a la ciutadania.

13. La Girona de l'aigua

En els darrers anys, Girona i Catalunya han estat en diverses situacions d'alerta i molts municipis en situació d'excepcionalitat per sequera. Les precipitacions a la conca fluvial de Catalunya han experimentat una evolució crítica a la baixa, i la situació s'ha accentuat a partir del 2021 i el 2022. Aquesta situació va persistir durant les primeres setmanes del 2023, i va donar lloc al Decret llei 1/2023, de 28 de febrer, pel qual es van establir les mesures extraordinàries i urgents per fer front a la situació de sequera i es va obligar també als municipis a prendre mesures al respecte. En el cas de Girona, l'Ajuntament va aprovar el Pla d'emergència per sequera municipal amb l'objectiu d'establir i planificar amb detall totes aquelles mesures que emprendre el municipi en cada estat de sequera. A més, es realitzen contínuament inversions en infraestructures per a la captació i emmagatzematge d'aigua de pluja, així com per a la millora de les xarxes de distribució d'aigua potable.

L'aigua, un recurs inesgotable?

L'aigua s'ha considerat un recurs renovable en inici, però la realitat actual és que en gastem molta més de la que disposem en un lloc i en un moment concret. La contaminació dels rius i aqüífers, d'altra banda, té un impacte sobre els recursos hídrics i afecta directament la qualitat de l'aigua disponible per al consum humà i per a altres usos.

L'aigua és un element fonamental per al desenvolupament sostenible i socioeconòmic, per a uns ecosistemes saludables, i és vital per reduir la càrrega mundial de malalties i per millorar la salut, el benestar i la productivitat de les poblacions.

És cert que el nostre planeta té una quantitat molt elevada d'aigua, però l'aigua dolça representa només un 2,75 % del total. D'aquest percentatge, el 2,05 % és en forma de gel, i per tant, només tenim un 0,7 % d'aigua dolça per compartir entre els humans, els animals i les plantes, per poder créixer, desenvolupar-nos i sobreviure.

Des de principis del segle XX l'extracció d'aigua dolça s'ha multiplicat per sis a causa de l'augment de la població i de l'activitat agrícola i industrial. Molts països ja s'han vist afectats per l'estrès hídric i el dèficit d'aigua i, de fet, segons l'ONU, avui en dia més de 1.700 milions de persones viuen en conques fluvials en què l'esgotament per l'ús supera la recàrrega natural, una tendència que farà que el 2025 dos terços de la població mundial visqui en països amb estrès hídric.

La gestió sostenible de l'aigua és un repte crucial per a la ciutat de Girona i per al món en general. Per això, les administracions gestores implementen plans de control de la qualitat de l'aigua i de reducció de la contaminació, així com de restauració dels ecosistemes aquàtics afectats i de restriccions sobre les activitats industrials i agrícoles.

Des de l'Ajuntament de Girona es promouen pràctiques de reutilització de l'aigua per a usos no potables, com ara el reg de parcs i jardins, així com la implementació de tecnologies més eficients en el consum d'aigua en els sectors residencial, comercial i industrial. A més, es realitzen projectes per preservar els ecosistemes aquàtics locals i les zones humides, reconeixent la seva importància per a la conservació de la biodiversitat i la qualitat de l'aigua.

13. La Girona de l'aigua

La ciutadania hem de ser conscients de tenir cura d'aquest bé escàs i imprescindible, i intentar que el nostre consum d'aigua sigui el mínim possible. L'adopció de mesures per a una gestió eficient i equitativa serà clau per poder mantenir el desenvolupament sostenible a partir d'aquest recurs.

Biodiversitat dels rius: dependència de la qualitat i quantitat de l'aigua

Estudis recents de la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura (UICN), el Fons Mundial per la Natura (WWF) i l'Stockholm Resilience Centre sobre biodiversitat i els límits dels biomes més importants del planeta indiquen que les poblacions globals d'espècies de vertebrats han disminuït, de mitjana, en un 60 % en poc més de 40 anys.

Durant les darreres dècades, l'activitat humana ha afectat amb força els hàbitats i els recursos naturals de la vida salvatge dels quals depèn la humanitat, com ara els oceans i els esculls de corall, els boscos, els rius, els llacs, els aiguamolls o els manglars.

*Figura 2. Embassament de Susqueda al riu Ter.
Font: Consorci del Ter.*

Les preses fragmenten més del 60% de tots els grans rius d'Europa i els nivells de fragmentació dels rius més petits encara és més elevada; el riu Ter n'és un exemple.

Una dura realitat que mostra que l'abundància mundial de fauna salvatge, poblacions mundials de peixos, aus, mamífers, amfibis i rèptils va disminuir, de mitjana, un 60 % entre 1970 i 2019¹.

¹ Font: <https://www.ddgi.cat/ddgi/docNivell/girona-regio-sensible-aigua/newsletter/2021/05/n2.html>